

УДК 342.22/28

Сичова А. О.

канд. політ. н., докторантка,
кафедра політології

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
Майдан Свободи, 4, м. Харків, 61000, Україна

E-mail: sychovaaanastasiia13@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-0273-8469>

DOI <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.38.11>

ДИНАМІКА КОЛАБОРАЦІЙНИХ ПРАКТИК НАТО КРИЗЬ ПРИЗМУ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Непослідовність у глобальному лідерстві низки потужних гравців, зростаюча стратегічна конкуренція за ресурси та посилення реваншистських настроїв негативно вплинули на стабільність багатопольярного світу, посиливши розриви у структурі міжнародних організацій і загальмувавши процес прийняття рішень та інституційні реформи. Полісуб'єктність сучасної геополітики характеризується зростаючою залежністю від гнучких, часто спеціально створених груп стейкхолдерів, що додає громіздкості та хаотичності класичним багатостороннім платформам. Натомість мінілатеральні угоди дають змогу учасникам зі спільними інтересами та цінностями обійти бюрократичні перепони і вирішити питання загального занепокоєння форсованими темпами.

Така тенденція змушує переосмислити концепцію партнерства не лише з прагматичного погляду, а й із позиції інституціоналізації наявних практик, закріплення принципів співпраці та їх подальшої імплементації. У статті аналізується специфіка відтворення колабораційного партнерства у військово-оборонній галузі, зокрема через нормативно-правові рамки співпраці, відносно спеціалізованої безпекової платформи НАТО. Як аналітичний інструментарій авторка використала: 1) контент-аналіз стратегічних документів НАТО – для відслідковування еволюції підходів до співпраці через частоту та зміну семантичних кодів; 2) концепцію шляху залежності Д. Норта – для відтворення циклічності певних алгоритмів дій; 3) транснаціональний підхід із інтертемпоральної перспективи – для виокремлення крос-просторів спільної взаємодії та моделювання авторської платформи.

Ключові слова: НАТО, колаборація, партнерство, безпекові угоди.

Постановка проблеми. За останні роки представники академічної спільноти все більше сходяться на думці, що міжнародний порядок поступово перетворюється на «есенцію» з дифузним розподілом влади у поєднанні з щільно інтегрованою та взаємозалежною глобальною системою. Б. Бузан охарактеризував такий стан речей як «децентрований глобалізм» (Buzan 2011, р. 21). Тобто стан міжнародного порядку ґрунтується не на багатопольярності чи глобальній біполярності, а на прийнятті розосередженості ключових центрів сили у різних частинах світу, які здебільшого стурбовані внутрішніми і регіональними проблемами, час від часу залучаючись до вирішення міжрегіональних криз, якщо у перспективі вони становитимуть загрози національній безпеці.

Актуалізація спільних безпекових викликів і прагнення до посилення потенціалу стійкості через агресію РФ проти України змусило членів НАТО переглянути підхід до партнерства. У 2023 р. 18 партнерів узяли участь у 16 навчаннях

під керівництвом Альянсу, а 11 країн надали понад 30 військовослужбовців до командної структури НАТО та Міжнародного військового штабу нарівні з підтримкою місій в Іраку та Косово, а також фінансовими внесками до цільових фондів. Стратегічна концепція 2022 р. підкреслила зв'язок національної безпеки із власною безпекою НАТО, тоді як комюніке Вільнюського саміту підтвердило прагнення НАТО до стратегічного розширення за рахунок можливого членства України і Грузії.

Стаття ставить за мету концептуалізувати нову модель партнерства, транснаціональну та поліморфну за своєю природою через: 1) відображення динаміки зміни підходів НАТО до рамок співпраці; 2) виокремлення переваг і уразливостей мінілатералізму з позиції підтримки глобальної стабільності; 3) ідентифікацію оптимальних шляхів співіснування множинних механізмів взаємодії неформального та формального рівнів з їх подальшою інституціоналізацією в умовах конкурентної багатосторонності; 4) моделювання альтернативної колабораційної платформи як оптимального формату співробітництва в оборонній галузі в умовах посилення гібридних загроз.

Кейс-стаді колабораційних підходів НАТО

Незважаючи на інституційні та організаційні недоліки, партнерство займає важливе місце на порядку денному Північноатлантичного Альянсу, зокрема у Декларації Чиказького саміту НАТО (Chicago Summit Declaration, 2012) термін «партнерство» з'являється не менше ніж 31 раз. У цілому формати партнерств Альянсу відображають зміну пріоритетів організації протягом конкретного періоду часу і віддзеркалюють ключові події у сфері безпеки і міжнародних відносинах.

Трансформаційний імпульс, яким НАТО керувалося у формуванні євроатлантичної безпеки з 1990 р., почав слабшати через війну РФ у Грузії (2008), знаменувавши перехід до нового типу співробітництва. Так, країни Середземноморського діалогу (Mediterranean Dialogue, 2023): Єгипет, Алжир, Ізраїль, Йорданія, Марокко, Мавританія та Туніс отримали підтримку НАТО, насамперед, для співпраці у сфері безпеки і зняття когнітивних пересторог по відношенню до Альянсу. Політичним натхненням для формату МД стали так звані угоди Осло 1993 р. про автономію між Ізраїлем і Палестиною (Oslo II, 1993), зосереджені на темах регіонального транскордонного значення, таких як екологічні проблеми, економічний розвиток і безпека. Проте з позиції внеску в операції НАТО, Діалог мав другорядне значення, зазедве піднявшись вище статусу дипломатичної розмови.

Лімітована ефективність МД пояснюється такими чинниками. По-перше, форум складається з вельми різномірної групи держав Північної Африки та Близького Сходу, які дотримуються різних точок зору щодо політики безпеки і ступеня залученості НАТО до справ Середземномор'я. Так, Туніс зацікавлений у реформуванні оборонного сектору; Йорданія бажає співпрацювати з НАТО в контексті просування Ісламської держави; Ізраїль стурбований обміном із НАТО щодо протиракетної оборони. По-друге, після ізраїльського рейду проти так званої «Флотилії свободи Гази» навесні 2010 р. один із членів НАТО рішуче виступив проти партнерства з Ізраїлем у рамках МД. Фактично Діалог був паралізований ізраїльським питанням – проблемою, у розв'язанні якої НАТО відіграє вельми помірковану роль.

По-третє, деякі партнери по Діалогу, особливо з Близького Сходу, наголошували на обмеженому географічному охопленні МД і складності вирішення кри-

тичних проблем регіональної безпеки без залучення інших зацікавлених сторін, включаючи Лівію, Сирію, Палестину та Ліван. Очевидною є потреба залучити регіон Сахелю, Західну Африку та Африканський Ріг. Такі ініціативи, як G-5 Sahel та інституції на кшталт Економічного співтовариства західноафриканських держав (ECOWAS), Африканський союз і Ліга арабських держав, можуть бути залучені до політичного діалогу на неформальній основі з метою додаткової інституціоналізації зв'язків НАТО у цьому регіоні. На зазначеному тлі неодноразово розглядалася пропозиція поділу MD на дві регіональні підгрупи: перша – для країн Магрибу (Алжир, Марокко, Мавританія та Туніс) і друга – для Машріку (Єгипет, Ізраїль, Йорданія).

Нарешті, переважна більшість гравців виступала за двосторонній підхід у посиленні співпраці. Усі країни-партнери підписали з НАТО угоди про Індивідуальну програму партнерства та співпраці (ІПСР), що містить понад 30 узгоджених сфер для потенційного діалогу. Варто зауважити, що ще в 2008 р. членами ЄС було створено Євро-Середземноморське партнерство (EUROMED), платформа, яка теоретично також мала доповнювати MD, але фактично конкурує з ним, підтримуючи міжнародний фокус безпеки у цьому регіоні. Сьогодні налагодження відносин із країнами Діалогу залишається невирішеним.

Стамбульська ініціатива

На саміті НАТО 2004 р. до суміші партнерств було додано *Стамбульську ініціативу співпраці (ІСІ)* для налагодження відносин між НАТО та Бахрейном, Катаром, Кувейтом і ОАЕ. Цей формат базувався на припущенні, що виклики міжнародній безпеці в Перській затоці можуть мати опосередковані наслідки для безпеки держав НАТО. Проте Ініціатива так і не перетворилася на справжній форум регіональної безпеки через, насамперед, незаангажованість Саудівської Аравії та Оману, на які припадає понад половина загальних витрат на оборону серед держав регіону, за даними інституту SIPRI.

Країни Перської затоки дотримуються, перш за все, національних інтересів безпеки. Окремі партнери ІСІ навіть дали зрозуміти, що вони «менш зацікавлені в гарних відносинах із НАТО як інституцією, аніж з окремими членами Альянсу, головним чином США, Великою Британією та Францією» (Bilal, 2014). Така ситуація відображає, по-перше, природу регіонального порядку, сформованого як боротьбою за владу між Саудівською Аравією та Іраном, так і загальним бажанням уникнути використання військової сили, а також демонструє переважання в регіоні двосторонньої політики безпеки над концептом колективної оборони, що засвідчує чимала кількість індивідуальних безпекових угод із зовнішніми гравцями (Reichborn-Kjennerud Erik, 2013, p. 20).

Апріорі хронічна відсутність у членів НАТО візії майбутнього ІСІ як партнерства, а також відсутність у лавах найвпливовішої держави в регіоні Перської затоки пояснює «скромність» результатів співпраці після її започаткування. Нині розглядається можливість створення інституціоналізованого партнерства з Радою співробітництва Перської затоки (GCC), хоча будь-яка фактична угода залишається поки що далекою перспективою (Chivvis, 2016). Зростаюча зацікавленість Альянсу у більш широкому співробітництві з південним флангом ґрунтується на заявленому намірі GCC стати незалежною організацією колективної оборони з інтегрованим військовим потенціалом. Незважаючи на оперативну сумісність та договори чотирьох членів GCC з НАТО, на порядку денному також

може з'явитися сценарій створення своєрідного «арабського НАТО» (Exartier, 2019) із власною структурою і безпековими пріоритетами. У 2023 р. як наріжний камінь співпраці між НАТО і країнами Перської затоки розглядалися питання безпеки мережі підводних кабелів, що передає близько 95% світових Інтернет-даних і фінансових транзакцій на суму близько 10 трлн євро щодня (Кока, 2022), що становить вагомую частину глобальної архітектури безпеки.

Тож на означених форумах співпраця НАТО з країнами-партнерами більше зосереджена на їхніх власних ресурсах забезпечення регіональної безпеки, ніж на ознайомленні з процедурами Альянсу або їх вбудовуванні в євроатлантичний порядок денний. По суті, місії НАТО в Середземномор'ї є профілактичними і більше нагадують прояв політичної солідарності, ніж військової стабілізації.

У пошуках трансформаційного імпульсу

Нова політика партнерства, затверджена в Берліні в 2011 р., мала на меті вивести Альянс за межі географічно зумовлених структур на кшталт MD та ICI та побудувати співпрацю переважно на двосторонній основі або через формат «28+n». Ідея полягала в тому, щоб надати всім партнерам можливість брати участь у різних гнучких форматах на основі спільних інтересів, у тому числі з таких тем, як кіберзагрози, тероризм або енергетична безпека. Проте берлінська реформа спрацювала лише частково, переважно через не вирішені політичні питання, які впливали на практичні аспекти партнерства. Зокрема, К.-Х. Камп і Г. Рейзінгер розкритикували Берлінську угоду за відсутність різниці між тими партнерами, які поділяють ліберально-демократичні цінності та підтримують місії Альянсу, та тими, які не підпадають під жодну з двох категорій. На думку дослідників, саме активним прихильникам стандартів НАТО слід надавати «статус привілейованого партнерства» (Kamp and Reisinger, 2013, p. 9), оскільки вони інвестують більше зусиль та ресурсів порівняно з іншими.

На тлі тривалої нестабільності на східному та південно-східному флангах *саміт НАТО в Уельсі* (Wales Summit Declaration, 2014) анонсував нові форми співпраці, поставивши за мету покращити та розширити військовий потенціал держав, які не є членами НАТО. Це «повернення» до колективної оборони було спровоковано двома чинниками: (1) агресивною політикою РФ з анексією Криму та окупацією частини східних регіонів України у 2014 р.; (2) військовими успіхами Ісламської держави в Іраку та Сирії. Нові форми партнерства, запропоновані Уельським самітом, частково ревізійнували вже традиційні процедури або ж частково дублювали власні функції, а саме:

а) Ініціатива взаємодії партнерства (PII), з одного боку, пролонгувала Ініціативу об'єднаних сил (CFI) 2012 р., з іншого боку, об'єднувала заходи, які вже були заплановані в рамках PATG (Kaim et al., 2015, p. 8);

б) Ініціатива з розбудови потенціалу оборони та пов'язаної з нею безпеки (DCB) розглядалася як довгострокове зобов'язання для створення стабільності серед сусідів НАТО та за їх межами без необхідності перекидати власні бойові підрозділи. Тобто НАТО поступово зміщує акцент із «постачальника безпеки» на «консультанта з безпеки» (Kaim, 2017, p. 23).

На *Варшавському саміті* (Warsaw Summit Communiqué, 2016) члени Альянсу оголосили про розгортання мультинаціональних бойових батальйонів чисельністю близько 800–1200 військовослужбовців у Польщі та країнах Балтії у рамках зміцнення військової стабільності. Варшавський саміт також було вико-

ристано для розширення співпраці НАТО – ЄС у сферах протидії, наприклад, гібридним загрозам, посилення кіберзахисту та морської безпеки у відповідь на «фрагментованість європейської оборонної промисловості» (Belkin, 2016, p. 14). Розбіжності між Туреччиною (членом НАТО, але не ЄС) і Кіпром (членом ЄС, але не НАТО) часто розглядали як головну перешкоду на шляху до взаєморозуміння. Деякі спостерігачі навіть пропонували розподілити функції між двома структурами: «жорсткі» військові завдання залишити за НАТО, а «м'які» миротворчі та цивільно-орієнтовані місії віддати ЄС. Проте політична невизначеність союзників ускладнила досягнення синергії на рівні ЄС/НАТО.

На *Брюссельському саміті* (Brussels Summit Declaration, 2018) члени Альянсу взяли на себе зобов'язання щодо подальшого зміцнення ролі НАТО, допомагаючи партнерам, за запитом, створювати сильніші оборонні інституції, покращувати належне управління, підвищувати стійкість, забезпечувати власну безпеку та більш ефективно сприяти боротьбі проти тероризму. На *Мадридському саміті в червні 2022 р.* НАТО ухвалив нову *Стратегічну концепцію безпеки* на основі співпраці як один із трьох ключових стовпів діяльності шляхом створення глобальної мережі партнерських відносин із країнами та організаціями. Нова концепція стверджувала, що в Євроатлантичному регіоні більше немає миру та існує «постійний ризик нападу на суверенітет і територіальну цілісність союзників» (Madrid Summit Declaration, 2022). Ця теза різко контрастувала з оціночними судженнями 2010 р. про «низький рівень загрози для НАТО» (NATO Strategic Concept, 2010) у межах даного регіону.

Нова концепція підкреслила перехід до стримування та оборони за рахунок будівництва спільних спроможностей, а саме:

– Розгортання об'єктів і військової техніки на східному фланзі. Наприклад, Франція надала систему протиракетної оборони Румунії, тоді як США заявили про угоду з Іспанією щодо збільшення кількості есмінець і розміщення додаткової ППО в Німеччині та Італії.

– Створення нової моделі збройних сил НАТО з метою покращення готовності, реагування Альянсу на небезпеки.

– Розширення мережі глобального партнерства: уперше лідери Австралії, Японії, Нової Зеландії та Республіки Корея взяли участь у саміті НАТО з метою поглиблення співпраці з питань, що становлять взаємний інтерес, включаючи кібер- та гібридні загрози, морську безпеку, боротьбу з тероризмом і вплив зміни клімату.

– Пролонгування військової та фінансової допомоги Україні, підвищення рівня інтеперабельності українських збройних сил зі стандартами НАТО.

Тож, Стратегічна концепція НАТО-2022 песимістично оцінила перспективи контролю над озброєннями, пропонуючи зосередитися на запобіганні кризам, ураховуючи нівелювання будь-якого переговорного процесу з боку РФ. Примітно, що у документі вперше згадується Китай, «політика якого кидає виклик цінностям і безпеці» Альянсу (п. 13). Проте фрази на кшталт «НАТО залишається відкритим для конструктивної взаємодії з РФ і КНР» (п. 9) свідчать про відсутність єдиної позиції союзників і, відповідно, політичного курсу щодо зазначених суб'єктів. По суті, концепція-2022 повернулася до принципу П. Армеля (Harmel, 1967): спочатку – стримування та оборона, далі – контроль над озброєнням.

Під час *Вільнюського саміту 2023* (Vilnius Summit Communiqué, 2023) Альянс заявив про інституційну реструктуризацію через такі кроки:

– Узгодження нових регіональних планів захисту союзників по НАТО на всіх флангах разом із перезапуском механізмів командування та управління.

– Декларація про співпрацю щодо управління транскордонним повітряним простором між країнами Балтії.

– Розроблення пакету стримування невійськових гібридних загроз («Морський центр безпеки критичної підводної інфраструктури»; нова концепція кіберзахисту і лабораторія «Віртуальна підтримка кіберінцидентів»; Космічний центр передового досвіду НАТО у Франції; захист енергетичної інфраструктури).

Проте результати саміту були неоднозначними щодо низки інших питань. Так, Україні не було запропоновано чіткого шляху та термінів приєднання до Альянсу, хоча у Вільнюському комюніке Україна згадується 48 разів проти 13 згадок у Мадридській декларації. У відповідь G7 у складі США, Великобританії, Канади, Японії, Італії, Франції та Німеччини опублікували Спільну декларацію підтримки України (Joint declaration of support for Ukraine, 2023), яка засвідчила прагнення притягти РФ до відповідальності, збільшити надання Україні військової та фінансової допомоги у разі поглиблення російської агресії.

Як зазначалося вище, формати партнерства НАТО є результатом зміни зовнішніх параметрів безпеки і спробами Альянсу адаптуватися до нових обставин. Проте з часом принцип «новий виклик – новий формат» призвів до накопичення частково ізольованих, частково дублюючих структур. Той факт, що низка країн є членами кількох партнерських майданчиків або мають особливий статус двосторонніх відносин на додаток до членства в НАТО, підтверджує ці висновки. Подібно до того, як зміни параметрів міжнародної безпеки стали поштовхом для створення певних форматів партнерства, вони з таким же успіхом могли призвести до реформування вже існуючих, але функціонально застарілих інституцій, або ж до припинення їх існування.

Окрім того, розподіл обов'язків між різними підрозділами НАТО – від відділу партнерства (PASP), операцій (OPS) і нових викликів безпеці (ESC) до командування ОЗС НАТО з питань трансформації (ACT) свідчить про бюрократичний тягар щодо координації дій. Зі збільшенням кількості країн-партнерів, типів програм і механізмів фінансування система стала майже некерованою. Такі інструменти, як Індивідуальні програми партнерства та співпраці (IPCP), Індивідуальні плани дій партнерства (IPAP), Річні програми (ANP), Процес планування та аналізу (PARP) і Розбудова оборонного потенціалу (DCB), мають суттєві відмінності за рівнем залученості країн-партнерів і процедурами моніторингу. Розширення партнерства дедалі більше контрастує з початковими цілями Альянсу. Тож структура інституційного партнерства НАТО має адаптуватися до мінливих умов міжнародної безпеки та політичного середовища.

Берлінські політичні рішення відкрили можливість для нових форм політичного діалогу з партнерами. Нині НАТО під час вибору глобальних партнерів більше схиляється до принципу корисності, ніж до географічного або ціннісного виміру. Як зауважили Т. Нотцель і С. Шреер, «перед нами прагматичний підхід до створення вузлів НАТО в новій глобальній мережі безпеки, яка помітно відрізняється від попередніх спроб сприймати Альянс як ексклюзивний клуб однодумців глобальних демократій» (Noetzel and Schreer 2012, p. 27).

Перезавантаження візії партнерства: модель колабораційної платформи на базі України

Пропонуючи модель колабораційної платформи в оборонно-безпековій галузі як альтернативу існуючим міжнародним майданчикам, авторка виходить з припущення, що в наступні роки партнерства з окремими країнами або групами країн суттєво збільшаться через національні політичні зміни та дедалі більше небажання деяких держав-членів надавати НАТО/ЄС/ООН власні ресурси для проведення військових операцій.

Тенденція переходу до «двостороннього» формату партнерства стала помітною в політиці НАТО після Берлінського саміту у квітні 2011 р., оскільки політичні та матеріальні зусилля, які Альянс інвестує в партнерства, не завжди є пропорційними його здобуткам. Одним із трендів реагування на зростаючу розбіжність інтересів і скорочення оборонних бюджетів в НАТО є угруповання на кшталт Північної оборонної співпраці (NORDEFSCO), Північної групи, Вишеградської групи та Франко-британської осі для вивчення можливостей посилення співпраці з питань безпеки, а також проєктів розумної оборони, які доповнюють існуючі домовленості в рамках Альянсу.

Цей тренд продовжуватиметься, оскільки країни більше прагнуть до співпраці з державами, які поділяють їхні інтереси та/або які готові взяти на себе витрати на створення необхідних ресурсів. До останнього часу НАТО підтримувала подібні ініціативи, вважаючи їх корисними для цілей «розумного захисту» (Wieslander, 2014), але відкритим залишається питання, чи збільшать ці регіональні кластери ефективність НАТО з позиції оперативного реагування.

Україна у боротьбі проти російської агресії також пішла шляхом підписання двосторонніх безпекових угод, зокрема з Великою Британією, Німеччиною, Нідерландами, Францією, Данією, Італією та Канадою. Угоди прописують вектори майбутньої співпраці у військово-оборонній галузі (обмін розвідданими, спільне оборонне виробництво, боротьба з організованою злочинністю, кіберспівпраця тощо), розмір фінансової підтримки, зобов'язання щодо відновлення України у поствоєнний період і реформування, а також визнання територіальної цілісності України у межах кордонів 1991 р. Хоча подібні дипломатичні зусилля можна прирівняти до де-факто інтеграції України до НАТО, такі безпекові угоди можуть бути посилені за рахунок таких аспектів:

– Угода про колективну оборону не гарантує залучення військовослужбовців іншої країни до бойових дій на території України. Окремим пунктом угод передбачено «у разі майбутнього збройного нападу РФ проведення консультацій протягом 24 годин для визначення подальших кроків» (Agreement on Security Cooperation between Ukraine and France, 2024), які необов'язково означають надання військової підтримки. По суті, йдеться про розроблення механізму екстреного оперативного реагування на агресію, інтенсивність відповіді на яку залежатиме від політичної волі союзників, а також порядку денного в країні.

– Хоча безпекові договори формалізують форми військової допомоги, у них не прописані строки її надання у разі повторного нападу РФ (наприклад, протягом 48 годин), що залишає певний простір для стратегічної невизначеності серед збройних сил.

– Деталізація. Безпекові угоди варто супроводжувати детальною програмою партнерства з чітко прописаними алгоритмами дій на оперативному рівні (у разі нападу) та у довгостроковій перспективі (до 20 років), наприклад План щодо оборонних закупівель або розвитку спільної оборонної промисловості.

– Формування пропозиції цінності для кожного із залучених стейкхолдерів. Зокрема, Україна може стати цінним безпековим партнером у виробництві БПЛА, засобів РЕБ за рахунок посилення власних потужностей (на початку 2024 р. українські збройні сили отримали понад 80 зразків власної зброї); плануванні та проведенні морських операцій (серія ліквідацій об'єктів російського флоту у регіоні Чорного моря); боротьбі проти російської дезінформації та пропаганди; захисті критичної інфраструктури, яка перебуває під постійним ризиком ураження російськими дронами.

– Розроблення узгоджених стандартів і процедур із прописаними дедлайнами для досягнення інтероперабельності з партнерами у військово-оборонній галузі. Спільна нормативна база з чіткими строками її імплементації посилить ефективність спільної роботи з партнерами, які бажають зробити внесок у досягнення тактичних, оперативних і стратегічних цілей.

– Прописування механізму моніторингу партнерства. Звітність виступає інструментом прозорості та оцінки конкретної країни щодо досягнутих цілей. Такі звіти можуть містити дані про фінансову звітність, аналіз цілісності використаних коштів, експертну оцінку та перевірку результатів за кількісними та якісними показниками, аудит модернізації збройних формувань тощо. Комбінація різних інструментів, адаптованих до потреб і специфіки ситуації, спроможна надати розуміння, як різні компоненти допомоги, що надаються у межах конкретної колабораційної платформи, сприяли досягненню як загальних, так і національних цілей партнерства.

– Розроблення механізмів зворотного зв'язку. Функціональна безперервність дає змогу оцінити платформу як «гібридну» інституцію безпеки з широким спектром функцій різної інтенсивності, а не як одновимірну систему колективної оборони. Безпекова платформа може бути успішною лише в тому разі, якщо їй удасться вирішити конкретну безпекову проблему, для якої вона була створена, або принаймні нівелювати її до рівня, коли вона більше не становить гострої загрози для держав-учасниць. Якщо цього не зробити, існує ризик «інституційної інкрустації», коли специфічні формати співпраці хоча й залишаються доступними, більше не використовуються.

– Прописування концепції якісної військової переваги, що передбачає погодження спільного стратегічного стримування РФ між Україною та партнерами проукраїнської коаліції.

Усвідомлюючи виклики регіональній та глобальній безпеці, Україна може стати моделлю альтернативної безпекової платформи, здатної стримувати російську агресію проти європейських країн на базі розвиненого партнерства та спільного розуміння загроз. Платформа повинна мати безпековий профіль діяльності – від військових операцій, стримування до управління гуманітарною кризою з узгодженими операційними моделями, які визначатимуть її місце в глобальній архітектурі безпеки, напрям дії, обсяг повноважень, критерії результативності. Переосмислення військово-оборонної візії європейської безпеки як органічної частини інших площин (культурної, когнітивної, політичної тощо) зі спільними точками перетину допоможе створити потужний інтегрований майданчик спільних дій для стримування гібридних і військових загроз.

References [Список використаної літератури]

- Agreement on Security Cooperation between Ukraine and France (2024). [in English]. [Agreement on Security Cooperation between Ukraine and France (2024). URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu> (дата звернення: 23.08.2024)].
- Belkin, P. (2016). NATO's Warsaw Summit: In Brief, *Defense Technical Information Center*, 16 p. [in English]. [Belkin P. NATO's Warsaw Summit: In Brief, *Defense Technical Information Center*, 2016. 16 p.].

- Bilal, Y. S. (August 14, 2014). Friends with Benefits. What the UAE Really Wants from NATO, Foreign Affairs Snapshot. [in English]. [Bilal Y. S. Friends with Benefits. What the UAE Really Wants from NATO, *Foreign Affairs Snapshot*. 2014. August 14. URL: www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/2014-08-14/friendsbenefits (дата звернення: 23.08.2024)].
- Brussels Summit Declaration (2018). Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Brussels 11-12 July 2018. NATO. July 11, 2018 [in English]. [Brussels Summit Declaration, 2018. URL: www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm (дата звернення: 23.08.2024)].
- Buzan, B. (2011). A World Without Superpowers: Decentred Globalism, *International relations*, 25, 1–23 [in English]. [Buzan B. A World Without Superpowers: Decentred Globalism, *International relations*. 2011. Vol. 25. P. 1–23].
- Chicago Summit Declaration (2012). Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Chicago on 20 May 2012 [in English]. [Chicago Summit Declaration (2012). Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Chicago on 20 May 2012. URL: www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_87593.htm?selectedLocale=en (дата звернення: 23.08.2024)].
- Chivvis, C. (2016). NATO's Southern Exposure. The Real Threats to Europe – and the Alliance. *Foreign Affairs Snapshot* [in English]. [Chivvis C. NATO's Southern Exposure. The Real Threats to Europe – and the Alliance. *Foreign Affairs Snapshot*. 2016. 17 April. URL: www.foreignaffairs.com/articles/2016-04-17/nato-s-southern-exposure (дата звернення: 23.08.2024)].
- Euro-Mediterranean Partnership (EUROMED). European Commission. 13 July 2008 [in English]. [Euro-Mediterranean Partnership (EUROMED). European Commission. 13 July 2008. URL: home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/euro-mediterranean-partnership-euromed_en (дата звернення: 23.08.2024)].
- Exartier, V. (2019). The future of GCC defense with NATO or as Arab NATO? *Proceedings of International Academic Conferences 9812003, International Institute of Social and Economic Sciences. IDEAS – bibliographic database* [in English]. [Exartier V. The future of GCC defense with NATO or as Arab NATO? *Proceedings of International Academic Conferences 9812003, International Institute of Social and Economic Sciences. IDEAS – bibliographic database*. 2019. URL: <https://ideas.repec.org/p/sek/iacpro/9812003.html> (дата звернення: 23.08.2024)].
- G7: Joint declaration of support for Ukraine (2023). *European Council. Statements and remarks*. 12 July 2023 [in English]. [G7: Joint declaration of support for Ukraine. *European Council. Statements and remarks*. 12 July 2023. URL: www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/07/12/g7-joint-declaration-of-support-for-ukraine/ (дата звернення: 23.08.2024)].
- Harmel, P. (1967). Future Tasks of the Alliance. *NATO: official website* [in English]. [Harmel P. Future Tasks of the Alliance. *NATO: official website*. 1967. URL: www.nato.int/cps/en/natolive/80983.htm (дата звернення: 23.08.2024)].
- Israeli-Palestinian Interim Agreement on the West Bank and the Gaza Strip (Oslo II). (September 28, 1993). *UN Peacemaker* [in English]. [Israeli-Palestinian Interim Agreement on the West Bank and the Gaza Strip (Oslo II). *UN Peacemaker*. 1993. 28 September. URL: peacemaker.un.org/israelopt-osloII95 (дата звернення: 23.08.2024)].
- Kaim, M. (2017). Reforming NATO's Partnerships, *SWP Research Paper*. Berlin [in English]. [Kaim M. Reforming NATO's Partnerships, *SWP Research Paper*. Berlin: Verlag, 2017. 23 p.].
- Kaim, M., Maull, H., & Westphal, K. (2015). The Pan-European Order at the Crossroads: Three Principles for a New Beginning. *SWP Comments* [in English]. [Kaim M., Maull H., Westphal K. The Pan-European Order at the Crossroads: Three Principles for a New Beginning. *SWP Comments*, 2015. 21 p.].
- Kamp, K.-H., & Reisinger, H. (2013). NATO's Partnerships after 2014: Go West! *NATO Defense College*, Rome, 27 p. [in English]. [Kamp K.-H., Reisinger H. NATO's Partnerships after 2014: Go West! *NATO Defense College*. Rome, 2013. 27 p.].
- Koka, A. (2022). The Gulf Submarine Network amid sabotage and mine warfare threats [in English]. [Koka A. The Gulf Submarine Network amid sabotage and mine warfare threats. 2022. URL: <http://surl.li/uaosc> (дата звернення: 23.08.2024)].
- Madrid Summit Declaration (2022). [in English]. [Madrid Summit Declaration, 2022. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_196951.htm (дата звернення: 23.08.2024)].
- Mediterranean Dialogue (2023). [in English]. [Mediterranean Dialogue, 2023. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52927.htm (дата звернення: 23.08.2024)].
- NATO Strategic Concept (2010). [in English]. [NATO Strategic Concept, 2010. URL: www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf (дата звернення: 23.08.2024)].
- Noetzel, T. & Schreer, B. (2012). More flexible, less coherent: NATO after Lisbon, *Australian Journal of International Affairs*, 66, 20–33 [in English]. [Noetzel T., Schreer, B. (2012). More flexible, less coherent: NATO after Lisbon, *Australian Journal of International Affairs*. 2012. Vol. 66. P. 20–33].
- Reichborn-Kjennerud, E. (2013). NATO in the 'New' MENA Region. Competing Priorities amidst Diverging Interests and Financial Austerity, Norwegian Institute of International Affairs. *Security in Practice*, 1,

- 12–31 [in English]. [Reichborn-Kjennerud E. NATO in the 'New' MENA Region. Competing Priorities amidst Diverging Interests and Financial Austerity, Norwegian Institute of International Affairs, *Security in Practice*. 2013. Vol. 1. P. 12–31].
- SIPRI Databases [in English]. [SIPRI Databases. URL: <https://www.sipri.org/databases> (дата звернення: 23.08.2024)].
- Vilnius Summit Communiqué (2023). [in English]. [Vilnius Summit Communiqué, 2023. URL: www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm (дата звернення: 23.08.2024)].
- Wales Summit Declaration on Afghanistan. Issued by Heads of State and Government of Allies and their International Security Assistance Force (ISAF) Troop Contributing Partners (2014). [in English]. [Wales Summit Declaration on Afghanistan. Issued by Heads of State and Government of Allies and their International Security Assistance Force (ISAF) Troop Contributing Partners, 2014. URL: http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_112517.htm?selectedLocale=en (дата звернення: 23.08.2024)].
- Warsaw Summit Communiqué (2016). [in English]. [Warsaw Summit Communiqué. 2016. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm (дата звернення: 23.08.2024)].
- Wieslander, A. (2014). NATO Turns Its Gaze to the Baltic Region. Sweden Should Make Wise Use of NATO's Benevolent Attitude to Establish Closer Relations, Euroactiv. [in English]. [Wieslander A. NATO Turns Its Gaze to the Baltic Region. Sweden Should Make Wise Use of NATO's Benevolent Attitude to Establish Closer Relations, Euroactiv. 2014. URL: www.euractiv.com/sections/security/nato-turns-its-gazebaltic-region-310962 (дата звернення: 23.08.2024)].

Стаття надійшла в редакцію 22.08.2024

Sychova A. O.

Department of Political Science
Kharkiv V.N. Karazin National University
Maidan Svobody, 4, Kharkiv, 61000, Ukraine

DYNAMICS OF NATO COLLABORATIVE PRACTICES THROUGH THE PRISM OF NORMATIVE REGULATION

Summary

The inconsistency in the global leadership of some powerful players, the growing strategic competition for resources, and the strengthening of revanchist attitudes have negatively affected the stability of the multipolar world, increasing gaps in the structure of international organizations and slowing down the decision-making process and institutional reforms. Polysubjectivity of modern geopolitics is characterized by a growing dependence on flexible, often specially created groups of stakeholders, which adds bulkiness and chaos to classic multilateral platforms. Instead, unilateral agreements allow participants with shared interests and values to bypass bureaucratic hurdles and resolve issues of common concern at an accelerated pace.

This trend forces us to rethink the partnership concept not only from a pragmatic point but also from existing practices institutionalization, fixing the principles of cooperation and their further implementation. The article analyzes the specifics of the reproduction of a collaborative partnership in the military and defense industry, particularly through the normative and legal framework concerning the specialized security platform of NATO. As an analytical tool, the author used 1) content analysis of NATO strategic documents to track the evolution of collaborative approaches through the frequency and change of semantic codes; 2) the concept of D. North's dependence path for reproducing the cyclicity of some algorithms; 3) a transnational approach from an intertemporal perspective to distinguish cross-spaces of joint interaction and modelling the author's collaborative platform.

Key words: NATO, collaboration, partnership, security agreements.